

دوا نوتقشەى چىمان

سەئىد سەلىمانى

كۆتايىبەكانى ويست و چىڭ. ئەم چركانە يەك پىناسەيان
هەيە: خۇدانە دەست بەستىنى رۇبارىكى ئارام و بردنى
جەستە و رۇح تا ئەوپەرى ئەبەدىت...

لە و كاتانەدا دەنگى با دىتە بەر گۆڭ، سىرپوھى بايەكى
ئەفسوناوى كە پىرە لە پىچچەى ماچ و ھەزاران نەرمە
ئاخ و ئۆفى لەزەتى پىيە... ئەوانىش لە و پىخەفە نەرم
و نىانەياندا، لە ھانكەى ھەناسەياندا، شىنەى نەرمى ئەو
بايەيان ھەست پى دەكرد.

من فرۆكەوانى فرۆكەى ژمارە كۆتايىم. نازانم ھەر
بەرىكەوتە يان قەدەرە كە بوومەتە خاوەنى ئەم فرۆكەيە.
چەند مانگىكە راگويزاوينەتە ئەم بىكەيە.

ھەر كە خويىندنى قوتابخانەمان تەواو كرد ئىمەيان برد
بۆ ئەوئى، بۆ مەشق و راھىنان. من لەم بوارانەدا ئەوئەندە
راھاتە و شارەزام كە دەتوانم لە ماوھى يەك خولەكدا

ھەر لىو بوو دەكەوتە سەر لىو، ھەر گيان بوو دەكەوتە
ناو گيان، ھەر دەست بوو دەكەوتە كەمەر و ھەر رۇچ
بوو دەچوھە ناو رۇچ. گەرمابى دوو جەستە تىكەل
دەبوو بە ئاويئەبوونى دوو ھەست. چ شىرىنن ساتەكانى
تىكەلبوون! چ لەزەت بەخشە خەونەكانى ئامىزان!...
ئەمە ئۆخزنى تىنوئىتپىيەكى ئەزەلى تا سەر ئىسقانە پەل
داويئىت، ئەمە تەكا و پارانەوھى رەگەزە گەردەگرىت، ئەمە
مژىن و لاواندەوھى جەستەى ئەويتر نىيە، بەكيشكردى
وئىبوويەكى ئەزەلى و لەمىئىنەيە بۆ ناو قوولايىبەكانى رۇچ،
بۆ ئەو شويئە كە دەبن بە يەك. ئەمە خۆى ھەسرەتە،
ھەسرەتى شكاندىنى ياسا و ھەسرەتى لادان لە فەرمانى
موتلەق و ھەسرەتى تامى قەدەغە. ژيانى ھەسرەتاوى
كسپەئامىزە، لەوئىش شىرىنتر و كسپەئامىزتر شكاندىنى
ھەسرەتە تا ئەوپەرى گۆينەدان، تىپەراندنى سنوورە تا

فرۆكەكەم بگەينەنمە ناخى ئاسمان. ئەو بىنكەيەى ئىمە تىيدا راھاتىن پىر بوو لە سەرۆك و فەرماندەى زەبەلاح. ئىمە خۆشمان سەرۆكىكى تايبەتمان ھەبوو. ئەوان خۆيان ھاتوچۆيان دەکرد، بەلام ئىمە ھەر دەبوايە لەویدا بىمىننەو، ھەرەك ئىرە كە ناتوانىن بچينە دەرەو. ھەلبەت ئەمە، بەشىكى زۆرى خۆمان ويستومانە. زۆرىك لەو شتانە سەرۆك فىرى كردين، فىرى كردين كە لەگەل كەس نەدوین، ھەمىشە ئاللىرەدا بىن و چاوەرپى فەرمان بىمىننەو تا ئەو پۆژەى خۆى فەرمان دەدات. ئەو لە بىنكەى پىشوو و ئاللىرەشدا باوكى سەرەكىى ئىمەيە. ھىچمان لە فەرمانى ئەو لانا دەين.

لەگەل ئەمانەشدا ئىرە شوينىكى ناخۆش نىيە. بىنكەيەكى سەربازى پاریزراو كە خۆى خاوەنى سىنەما، كىتبخانە و چىشتخانە و ھەموو جۆرە پىداويستىيەكى دىكەى تايبەت بە خۆيەتى و شوينى حەوانەو شىمان لە دەيان مىترى ژىر زەويدايە و ھىچ شتىك زەفەرى پى نابات. لە راستىدا نازانم ئىرە لە كوئى زەويدا ھەلكەوتوو بەلام ئەوئەندە دەزانم كە خۆمان و فرۆكەكانمان لىرەين و چاوەرپى فەرمانىن و ھەمىشەش چاوەرپى دەمىننەو.

بەكەم پۆژەكە چووم بۇ كىتبخانەكەى ئىرە، كچىكم بىنى كە كىتبخانەى ئەوئى بوو، من لەمىژ بوو كە چاوم بە ئاڤرەت نەكەوتبوو. ھەموومان ھەر واين و تەنانەت ئاڤرەتمان لە بىرىش چۆتەو، ئىمە ھەر خۆمان دەناسىن و بەس! لەمىژىش بوو جگە لە كىتبخانەى راھىيان ئەو كىتبخانەى كە ھەر تەنیا شەريان تىدايە. ھىچى دىكەم نەخویندبوو، شاھەدەش ھەروا بەھەلكەوت رىم كەوتە كىتبخانە.

ئىستاكە لەگەل كچەدا ھاوړپىم، ماوھەكە بووینە دۆست و دلخوازی يەكتر. ئەوئەى راست بىت من ئەم شتانەم لەمىژ بوو فەرمانۆش كىرەبوو، بەلام ئەو خۆى پىشنىارى كىر و منىش لە چاوەكانىدا ئەو ھەستەم خویندەو، ئاخر ئىنسان ھەرچەند دووربەكەوتتەو دىسان شتانىك لە پوھىدا جىگىرە كە دەبىتەو سەر سىرۆشت و غەرىزەى خۆى، ئەمەم ھەر لەو كاتەو كە پىمان ناوئەتە ئەم دۆخەو، بۇ دەرەكەوتوو. كەس پاشكاوانە بە رازى دۆستايەتى من و ئەو نازانئى ئەگەرىش بزاند ديارە كە دوچارى سزايەكى توند دەبىنەو تەنانەت مەرگ!

ئەمۆر بە ھەر شىوھەك بوو، دوور لە چاوى ھەمان و بە ھەزار چەرمەسەرى كچەم ھىناوئەتە ئىرە، بۇ شوينى حەوانەوئەى خۆمان، بۇ ژورەكەى خۆم. ئاخر لىرە ھەر كەسە ژوروى تايبەتى خۆى ھەيە، لەم ژىرەمىنەدا. ئەوئەتا ئىستا بەيەكەوئەين.

وئەى كە چ لەزەتەخشە خەوتن و نىزگەرەدان لە

ژىر قورسايى جەستەى ئەم كۆرە شەنگەدا، چەندە كىسە ئامىزە! وئەى چ ئارامىيەك و چ فىنكايەك دەبەخشىن بە رۆح ئەم لىوھ گەرمانەى! ... ھەر ئىستاكە گويم لىيە دەنگىكى نەفرەتى و ناخۆلا بانگى دەكات و دەبىھوئى لە باوئەشم دەرى بىنىت، دەبىھوئى ئەم پارچە لەزەتەم لى زەوت بىكات، بەلام من ناھىلم بىروت. ھەر دوو دەستم خستۆتە كەمەر و مىلى و زەوتەم كىرەو بۇ خۆم، ئەمە گەمارۆى لەزەتە، دەستم تا چەند چىركە پىش لە ناو قژەكانىدا بوو، بەلام ئىستاكە كىرەوئەتە كەمەندى جەستەى، بۇ ئەوئەى نەروات، ئەوئەتاو... بە زۆر دەبىھوئى لىم جىا بىتەو، ھەولى ئەوئەيەتى بىروت، دەستى گرتووم و بە زۆر لە كەمەرى خۆى دەكاتەو. ئەوئەتا ئەو ھەستايە سەر چۆك، دەلىلى لەم دەنگە نەفرەتییە دەترسىت، نا، ناھىلم... ئەوئەتا دىسان دەستىم گرت و رامكىشا و دووبارە جەستەيىم كىشاھەو بەسەر جەستەمدا... ئەم لەشەى ئەو چەندە گەرە!... كۆرە گىان مەرۆ... ئەوئەتا دەى... دەست بەكە مەم... لىوھەكانم بۇ تۆ... چاوەكانم بۇ تۆ... سىنگ و بەرۆك بۇ تۆ و ھەموو جەستەم و رۆح بۇ تۆ، تەنیا مەرۆ و بىمىنەو!

ئەوئەتا بانگ دەكەن... ئەوئە دەنگى سەرۆكە، فەرمانى ئەوئە، بانگ دەكات. من گوئى لە فەرمانى ئەوم، دەبى بىرۆم... ئەوئەتا، بە زۆر دەستم لە ناو دەستى ئەم كچە دەر دەھىنم، ئىستا فرۆكەكەم چاوەرپىم، من ژمارە كۆتايىم، لە دواى ھەمان دەبى بىرۆم، بەلام دروست بە شوين ئەواندا، دەبى بىرۆم و ھىرش بەرم... ئەوئەتا ئەم كچە نامھىئى، نا، لە فەرمانى سەرۆك لانا دەم، ئەمە ئەركى منە لە ئەزەلەو... ئەرى، ئەمە دەنگى خۆيەتى، دەنگى فەرماندەيە، من لە بىرارى ئەو سەرپىچى ناكەم... كچە دەستم بەردە! لىم گەرى با بىرۆم، سەرۆك چاوەرپىم، فرۆكەكەم چاوەرپىم، ئاسمان چاوەرپىم، جىھان چاوەرپىم!

من تەنیا ئاڤرەتى ئەم بىنكەيەم، باوكم منى ھىنايە ئىرە، باوكم خۆى يەككە لە فەرماندەكانى ئىرەيە. ئىستاكە نازانم باوكم لە كوئىيە و فەرمانى چى دەدات، ئاخر جەستەى ئەم كۆرە شوخە ھەموو شتىكى لە بىرم بردۆتەو. من كىتبخانەى كىتبخانەى ئەم بىنكەيەم، يەكەمجار لە كىتبخانە بىنىم، لەوانى دىكە نەدەچوو، خوئىنى گەرم بوو و چاوەكانىشى تروسكە ھاوړپىم، ئاخر سەربازانى ئىرە ھەموويان خوئىساردن وەك بەرد چما جەستەيان لە ئاسن دروست كراو و پوھيان لە پۆلا، بەلام ئەو تەزەوئەكى گەرم ھەمىشە لە چاوەكانىدا بەدى دەكرىت، ھەر ئەو پۆژە زانىم كە بنى چاوەكانى ھەلگى پەيامىكە، من بۇ دۆزىنەوئەى ئەو پەيامە لىنى نىك كەوتەوئە و بوومە ھاوړپى. ئەمۆر بە

دزیه‌وه و دوور له چاوی ههموان له‌گه‌لی هاتوممه‌ته ئیره و ئیستاش وام له باوه‌شیدا، باوه‌شی ئه‌و که دووره له گرمه‌گرمه‌کانی ناو ئه‌م بنکه‌یه.

من ده‌بی برۆم و فه‌رمانی سه‌رۆک جیبه‌جی بکه‌م، ده‌بی هیرش به‌رم بۆ ته‌واوی زه‌وی، ئاخ‌ئه‌مه فه‌رمانی سه‌رۆک به‌لام ئه‌م کچه‌ ناهیللی، چما فه‌رمانی ئه‌و له فه‌رمانی سه‌رۆک، به‌هیرتره، به‌ ده‌سته‌کانی گه‌مارۆی داوم چما گه‌مارۆی ده‌سته‌کانی ئه‌و له گه‌مارۆی ته‌واوی سه‌ریازانی دنیا به‌هیرتره. نازانم چی بکه‌م، من پیشت‌ر بیرم له‌مه نه‌کردبووه و هه‌ستم به‌م هیزه له‌شکاننه‌هاتوه نه‌کردبوو... ئه‌وه‌تا ئیستا هیواش هیواش ده‌نگی سه‌رۆکیش فه‌رامۆش ده‌که‌م، سه‌رۆک ئیتر ده‌نگی نایه، نووزه‌ی براوه. ئاگام له فرۆکه‌وانه‌کانی دیکه‌یه که هه‌موو به‌ه‌لوه‌دا ده‌رۆن، ئیستا هه‌موویان ئاماده‌ن چگه له من، هه‌ر ئیستا که هه‌موویان ئه‌م بنکه‌یه به‌جی دیلن، ده‌چن ئاسمانیش ویران ده‌که‌ن.

له ناوه‌ندی فه‌رمانده‌یی گشتیه‌وه، فه‌رمانی له داردانی دواچاره‌کی فرۆکه‌وانی سه‌ریپچ ده‌رکرا!
فرۆکه‌کان و فرۆکه‌وانه‌کانی دیکه‌ش هه‌ستان و هه‌موو دنیایان ویران کرد، هه‌موو ئاویکیان فه‌وتاند و هه‌موو داریکیان سووتاند، هیچ زینده‌وه‌ریکیان نه‌هیشته‌وه له‌سه‌ر زه‌وی، دواچار خۆشیان هه‌رگیز نه‌گه‌رانه‌وه، ته‌نانه‌ت بنکه سه‌ریازیه‌که‌ش به‌ رووپۆشیک له‌ خۆله‌میش داپۆشرا. که‌چی له‌و ژیرزه‌مینه‌ ئارام و بیمه‌ترسیه‌دا حیئاگا له سووتان و کاولکاریی دنیا. کوره هیشتا به‌سه‌رجه‌سته‌ی کچه‌وه بوو، گه‌رچی له به‌هه‌شتی له‌زه‌ندا ئۆخژنیان هاتبوو، به‌لام هه‌روا لیو به‌ لیوی یه‌کتره‌وه، دوو که‌سی خه‌ریکی نه‌رمه‌ لاوانده‌وه‌ی یه‌کتر بوون و له هه‌مانکاتیشدا نوتفه‌ی مندالیک له ناو مندالانی کچه‌دا خه‌ریک بوو ده‌گورا و شکلی ده‌گرت.

- هاوینی 85 (2006) -

